

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

*Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva*

**Manuál pro aplikaci zákona č. 82/1998 Sb.,
o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci
rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění zákona
č. 160/2006 Sb., na případy odškodňování průtahů v řízení**

Květen 2006

Zpracoval: JUDr. Jiří Kmec

Schválil: JUDr. Vít A. Schorm

Předkládaný materiál byl vypracován Kanceláří vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva („KVZ“).

Je koncipován jako pomůcka příslušným orgánům při aplikaci zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) („zákon“), ve znění zákona č. 160/2006 Sb., a to na případy poskytování přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení.

Materiál má povahu doporučení, jakým způsobem by podle názoru KVZ měla být ustanovení daného zákona v těchto případech aplikována, aby Česká republika dostala svým závazkům vyplývajícím pro ni z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) a z navazující judikatury Evropského soudu pro lidská práva („ESLP“).

OBSAH

Úvod.....	1
I. Shrnutí relevantní judikatury ESLP	2
A. Právo na projednání věci v přiměřené lhůtě.....	2
1. Pojem „lhůta“ aneb odkdy dokdy	2
a) Odkdy?	2
b) Dokdy?	4
2. Kritéria posuzování přiměřenosti lhůty	5
a) složitost věci.....	6
b) chování stěžovatele	7
c) postup státních orgánů.....	7
d) význam předmětu řízení.....	10
B. Právo na účinný právní prostředek nápravy	11
II. Poznámky k některým ustanovením zákona a jeho aplikaci ve světle judikatury ESLP	12
K § 13 zákona.....	12
K § 31a zákona odst. 2 zákona	12
K § 31a odst. 3 zákona.....	15

ÚVOD

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla podepsána dne 4. listopadu 1950 v Římě tehdejšími členskými státy Rady Evropy. Úmluvu je třeba považovat za mezinárodní smlouvu ve smyslu článku 10 Ústavy. Podle jeho znění účinného do 31. května 2002 jsou ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. Podle stávajícího znění jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.¹

Podle článku 53 Úmluvy nicméně její ustanovení nemohou být vykládána tak, aby omezovala nebo rušila lidská práva a základní svobody, které mohou být uznány zákony smluvní strany Úmluvy nebo úmluvou, jíž je stranou. Znamená to tedy, že vnitrostátní právní řád České republiky nebo jiné mezinárodní úmluvy, které jsou pro ni závazné, mohou poskytovat vyšší standard ochrany lidských práv a základních svobod, než jaký zaručuje Úmluva.

Právním základem pro žádost o odškodnění za průtahy v řízení je již samotný § 13 zákona, který stanoví, že stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem, přičemž upřesňuje, že za nesprávný úřední postup se v případě, kdy zákon nestanoví pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

Ustanovení článku 6 Úmluvy, které zakotvuje právo na projednání věci v přiměřené lhůtě a na které je odkazováno v poznámce pod čarou, a navazující judikatura ESLP se proto uplatní pouze při interpretaci pojmu „přiměřená lhůta“, tedy při hledání odpovědi na dvě základní otázky:

- co je třeba považovat za počátek a konec lhůty?
- jaká lhůta je přiměřená?

Nebude podle všeho tedy možné odmítnout odškodnění například z toho důvodu, že na řízení, ve kterém mělo dojít k průtahům, není článek 6 Úmluvy aplikovatelný.²

Požadavky Úmluvy tak představují pouze určitý minimální standard, nelze však vyloučit, že při aplikaci zákona bude nutno jít i nad něj, neboť stát odpovídá za škodu způsobenou i takovým nesprávným úředním postupem, ve kterém by případně ESLP porušení Úmluvy neshledal nebo podanou stížnost z jiných důvodů zamítl jako nepřijatelnou.

¹ Bývalá Česká a Slovenská Federativní republika Úmluvu ratifikovala dne 18. března 1992. Po rozdělení federace se Česká republika stala členem Rady Evropy dne 30. června 1993. Výbor ministrů současně rozhodl, že je třeba ji považovat za smluvní stranu Úmluvy zpětně ode dne 1. ledna 1993. ESLP se otázkou, odkdy je Česká republika Úmluvou vázána, poprvé zabýval v rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti *Kuchař a Štis proti České republice* ze dne 23. května 2000. Podle jeho názoru je Úmluva pro Českou republiku závazná od 18. března 1992.

² Z dikce ustanovení článku 6 odst. 1 Úmluvy vyplývá, že tento článek není aplikovatelný obecně na všechna řízení, v nichž jsou ve hře práva a povinnosti dotyčné osoby, ale pouze na řízení o občanských právech nebo závazcích (civilní část) a řízení o oprávněnosti trestního obvinění (trestní část). Oba tyto pojmy jsou v judikatuře ESLP vykládány tzv. autonomním způsobem. Znamená to tedy, že článek 6 může být aplikovatelný i na jiná řízení než ta, která jsou ve vnitrostátním právu označena jako civilní nebo trestní. Na druhou stranu je však také možné, že taková řízení by ESLP nepovažoval za civilní či trestní ve smyslu Úmluvy.

Článek 6 však není jediným ustanovením Úmluvy, které na státy klade povinnost zajistit rychlý výkon spravedlnosti. Je třeba upozornit rovněž na článek 5 zaručující právo na svobodu a osobní bezpečnost.³ Novelou č. 160/2006 Sb. byl do zákona také vložen nový § 6a nadepsaný „Porušení práva na osobní svobodu“, který zní: „Odpovědnost státu a územních celků v samostatné působnosti za porušení práva na osobní svobodu^{3b)} se posoudí podle ustanovení tohoto zákona upravujících odpovědnost za nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup.“ V poznámce pod čarou je potom odkazováno na článek 8 Listiny základních práv a svobod a právě článek 5 Úmluvy, který například ve svém odstavci čtvrtém stanoví, že každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud *urychleně* rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.

Problematika článku 5 Úmluvy z pohledu aplikace zákona č. 82/1998 Sb., v novelizovaném znění, bude případně předmětem samostatného materiálu.

I. SHRNUTÍ RELEVANTNÍ JUDIKATURY ESLP

A. PRÁVO NA PROJEDNÁNÍ VĚCI V PŘIMĚŘENÉ LHŮTĚ

Právo na přiměřenou délku řízení je zakotveno v článku 6 odst. 1 Úmluvy, který kromě jiného stanoví:

*„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v **přiměřené lhůtě** projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.“⁴*

I. POJEM „LHŮTA“ ANEB ODKDY DOKDY ...

Pojem „lhůta“ ESLP vykládá autonomním způsobem.⁵ Počátek či konec řízení podle vnitrostátních právních předpisů se tak nemusejí krýt s počátkem a koncem lhůty ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

a) Odkdy?

Za počátek trestního řízení se zpravidla považuje sdělení obvinění, které ESLP *pro foro interno* definoval jako oficiální oznámení příslušného orgánu, že se dané osobě⁶ vytýká, že spáchala trestný čin.⁷

³ Porušení článku 5 Úmluvy ve vztahu k České republice ESLP konstatoval například v rozsudcích *Singh* ze dne 25. ledna 2005 a *Vejmola* ze dne 25. října 2005 (porušení článku 5 odst. 4 Úmluvy z důvodu, že o zákonnosti vazby stěžovatelů nebylo rozhodnuto urychleně); délka vazby byla shledána nepřiměřenou v rozsudcích *Punzelt* ze dne 25. dubna 2000, *Český* ze dne 6. června 2000, *Barfuss* ze dne 31. července 2000 a *Tariq* ze dne 18. dubna 2006 (porušení článku 5 odst. 3 Úmluvy) a také ve výše zmíněném rozsudku *Singh*, kde však šlo o vazbu vyhošťovací [porušení článku 5 odst. 1 písm. f) Úmluvy].

⁴ V příslušné anglické verzi se praví: „[...] everyone is entitled to a fair [...] hearing within a reasonable time [...]“, ve francouzské potom: „Toute personne a droit à ce que sa cause soit entendue [...] dans un délai raisonnable [...]“.

⁵ Viz rozsudek *Vastberga Taxi Aktiebolag a Vulic proti Švédsku* ze dne 23. července 2002, § 103.

V závislosti na modalitách trestních řízení ve vnitrostátním právu smluvních stran Úmluvy to však mohou být i jiné skutečnosti, které v sobě takové oznámení obsahují a které znamenají podstatný vliv na postavení dotčené osoby:⁸ vydání příkazu k zatčení, zatčení nebo zadržení osoby, začátek přípravného řízení, oznámení o příkazu k domovní prohlídce, ad.

Z výše uvedeného pravidla tedy ESLP připouští výjimky tehdy, jestliže se okamžik formálního aktu sdělení obvinění či jiného výše uvedeného úkonu nekryje s okamžikem, kdy se existence podezření projevila na postavení dotčené osoby. ESLP tak preferuje hledisko materiální, nikoli čistě formální.

Jestliže je kupříkladu oficiálně zahájeno trestní stíhání proti uprchlému (doručením rozhodnutí o zahájení trestního stíhání ustanovenému obhájci), počíná lhůta běžet až od okamžiku, kdy se uprchlý o existenci tohoto rozhodnutí dozví.⁹

Na druhou stranu však může lhůta začít běžet i před vlastním formálním sdělením obvinění, například v okamžiku, kdy je osoba vyslýchána jako svědek v trestním řízení vedeném proti jiné osobě.¹⁰ Cílem je, aby orgány činné v trestním řízení nemohly obcházet respektování práv obviněného tím, že budou záměrně oddalovat oficiální sdělení obvinění. Za počátek řízení v zásadě nelze považovat pouhé podání trestního oznámení (viz např. rozsudek *Bačák proti České republice* ze dne 7. března 2006, § 23).

Pokud jde o stížnosti proti České republice, bylo a zpravidla bude počátkem běhu lhůty sdělení obvinění (viz např. rozsudek *Barfuss proti České republice* ze dne 31. července 2000, § 76; rozsudek *Punzelt proti České republice* ze dne 25. dubna 2000, § 90), resp. doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému (§ 160 odst. 2 tr. řádu). Výjimku představuje např. rozsudek *Rázlová proti České republice* ze dne 28. března 2006 (§ 27-28).

V civilních věcech ESLP za počátek řízení považuje zpravidla den, kdy byl u soudu podán příslušný návrh na zahájení řízení.¹¹

Pokud je však před zahájením řízení nutné, aby se stěžovatel obrátil se svým návrhem na příslušný správní orgán, počítá se do délky řízení i doba řízení před tímto orgánem (typické u restitučních kauz – viz např. rozsudek *Schmidtová proti České republice* ze dne 22. července 2003, § 52-8, rozsudek *Králíček proti České republice* ze dne 29. června 2004, § 23-24; srov. též rozsudek *Houbal proti České republice*, § 40).

Vzhledem k tomu, že Úmluva se považuje pro Českou republiku za závaznou až ode dne 18. března 1992,¹² zabývá se ESLP pouze obdobím po tomto datu. Přihlíží nicméně i k tomu, ve kterém stadiu se řízení v tu dobu nacházelo (viz např. rozsudek *Bořánková proti České republice* ze dne 7. ledna 2003, § 52).

⁶ Článek 6 Úmluvy chrání nejen osoby fyzické, ale i osoby právnické.

⁷ Viz rozsudek *Deweer proti Belgii* ze dne 28. února 1980, § 44, 46.

⁸ Viz rozsudek *Foti a ostatní proti Itálii* ze dne 10. prosince 1982, § 52.

⁹ Viz rozsudek *Ipsilanti proti Řecku* ze dne 6. března 2003, § 31. Pouhá okolnost, že je stěžovatel v cizině, nicméně neznamená, že vedené trestní řízení nemá vliv na jeho osobní situaci (srov. rozsudek *Bertin-Mourot proti Francii* ze dne 2. srpna 2000, § 53).

¹⁰ Viz např. rozsudek *S. H. K. proti Bulharsku* ze dne 23. října 2003, § 26; rozsudek *Martins a Garcia Alves proti Portugalsku* ze dne 16. listopadu 2000, § 20. ESLP však za počátek řízení nepovažoval sdělení policie (učiněné na výslovný dotaz stěžovatelů), že proti nim bylo podáno trestní oznámení a že žádná rozhodnutí v této věci nebylo dosud učiněno (rozsudek *Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku* ze dne 19. června 2003, § 39).

¹¹ Jestliže však podání stěžovatele dorazilo k soudu později z důvodů přičitatelných státu, měl by tento průtah jít k jeho tíži.

¹² Viz výše zmíněné rozhodnutí o přijatelnosti *Kučař a Štis proti České republice*.

b) Dokdy?

Lhůta ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy zahrnuje celé řízení, včetně řízení před odvolacími instancemi.¹³ Podle okolností tak konečným rozhodnutím na vnitrostátní úrovni může být rozhodnutí soudu prvního stupně, soudu odvolacího či dovolacího.¹⁴ Lhůta tedy v zásadě nemusí skončit okamžikem, kdy rozhodnutí ve věci nabude podle vnitrostátních předpisů právní moci.

Pokud řízení před ústavním soudem může mít vliv na výsledek řízení před obecnými soudy, započítává se do lhůty i délka tohoto řízení.¹⁵

Do délky trestního řízení se v zásadě nezapočítává řízení vykonávací. Při hodnocení délky civilního řízení, v němž již bylo přijato konečné rozhodnutí, se však do období posuzovaného z hlediska „přiměřené lhůty“ dle článku 6 odst. 1 zahrnuje i následné řízení směřující k výkonu tohoto rozhodnutí.¹⁶

Řízení o návrhu na povolení obnovy řízení nespádá pod článek 6 Úmluvy, a proto se jeho délka ani nezapočítává do celkové délky řízení.¹⁷ Řízení po povolení obnovy řízení nicméně pod článek 6 odst. 1 spadá,¹⁸ z judikatury ESLP však není zřejmé, zda by se délka tohoto řízení posuzovala samostatně, nebo ve spojení s původním řízením.

Trestní řízení může skončit i rozhodnutím v přípravném řízení, okolnost, že se věc vůbec nedostala před soud, není na újmu aplikovatelnosti článku 6 Úmluvy.¹⁹ Nezapočítává se však do něj doba, po kterou se obviněný vyhýbal spravedlnosti,²⁰ ani doba, po kterou bylo trestní řízení přerušeno.²¹ Pokud však bylo řízení (zejména civilní) přerušeno do doby, než bude rozhodnuto v jiném řízení, potom se doba přerušování neodečítá, resp. je zkoumáno, zdali v tomto druhém nebyly průtahy.²² Stát však není odpovědný za dobu, po kterou nebylo možno v projednávání věci na vnitrostátní úrovni pokračovat z důvodu probíhajícího řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem Evropských společenství.²³

Porušení práva na rozhodnutí v přiměřené lhůtě je možné konstatovat již v průběhu ještě neskončeného řízení, je-li zjevné, že jeho dosavadní délka již není vzhledem k okolnostem případu přiměřená. Jestliže tedy například přípravné řízení trvalo neodůvodněně dlouhou dobu, nemusí na věci rychle provedené řízení před soudem již nic změnit.²⁴

¹³ Viz např. rozsudek *Eckle proti Německu* ze dne 15. července 1982, § 76.

¹⁴ Viz např. rozsudek *Kudla proti Polsku* ze dne 26. října 2000, § 120-122.

¹⁵ Viz např. rozsudek *Houřová proti České republice (č.1)* ze dne 15. června 2004, § 27.

¹⁶ Viz např. rozsudek *Di Pede proti Itálii* ze dne 26. září 1996, § 24, 26.

¹⁷ Viz rozhodnutí o přijatelnosti *Vebiu proti České republice* ze dne 26. srpna 2003. ESLP odůvodňuje tento svůj postoj tím, že v době návrhu na povolení obnovy řízení již je o trestním obvinění či civilních právech nebo závazcích stěžovatele konečným způsobem rozhodnuto a nejde již tedy o rozhodování ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

¹⁸ Viz rozhodnutí o přijatelnosti *Carlotto proti Itálii* ze dne 20. května 1997.

¹⁹ Viz rozsudek *Angelucci proti Itálii* ze dne 19. února 1991, § 13.

²⁰ Viz rozsudek *Girolami proti Itálii* ze dne 19. února 1991, § 13.

²¹ Viz rozsudek *Smirnova proti Rusku* ze dne 24. července 2003, § 84.

²² Viz rozsudek *Visintin proti Itálii* ze dne 1. března 2001, § 21.

²³ Viz rozsudek *Pafitis a ostatní proti Řecku* ze dne 26. února 1998, § 95; rozsudek *Koua Poirrez proti Francii* ze dne 30. září 2003, § 61.

²⁴ Například ve věci *Bouriau proti Francii* ESLP konstatoval, že ačkoli soudy věc projednaly v rozumné lhůtě, samotné vyšetřování, během něhož bylo provedeno jen několik málo úkonů, trvalo více jak sedm let, což vzhledem k ostatním okolnostem případu odporuje požadavku přiměřené lhůty (rozsudek ze dne 28. listopadu 2000, § 32-33).

To ovšem samozřejmě v žádném případě neznamená, že by soudce, kterému se taková věc dostane na stůl, měl její vyřízení odložit s tím, že k porušení Úmluvy už tak jako tak došlo. Jinak ovšem v zásadě platí, podobně jako u všech ostatních aspektů práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 Úmluvy, že soulad s tímto ustanovením se v zásadě posuzuje **s ohledem na průběh celého řízení.**²⁵

2. KRITÉRIA POSUZOVÁNÍ PŘIMĚŘENOSTI LHŮTY

Při rozhodování o respektování požadavku přiměřené lhůty jako jednoho z aspektů práva na spravedlivý proces zakotveného v článku 6 odst. 1 zvažuje ESLP:

- na jedné straně **zájem stěžovatele na rychlém vyřízení věci** a
- na straně druhé **obecný zájem na řádném výkonu spravedlnosti.**²⁶

Z toho mimo jiné vyplývá, že **neexistuje žádná abstraktně stanovitelná lhůta, kterou by bylo možno obecně považovat za přiměřenou.**²⁷

Otázka přiměřenosti délky řízení je ESLP zkoumána **ve světle konkrétních okolností daného případu charakterizujících složitost věci, chování stěžovatele a státních orgánů a význam řízení pro stěžovatele.**²⁸ Zohledňuje se rovněž **počet stupňů soudní soustavy**, na kterých byla věc projednávána.

ESLP v první řadě vychází z premisy, že smluvním státům přísluší organizovat své právní systémy takovým způsobem, aby jejich soudy mohly garantovat právo každého na konečné rozhodnutí v přiměřené lhůtě.²⁹ ESLP tedy v žádném případě nezkoumá, kdo (zda obviněný-stěžovatel, či státní orgány) měl na délce řízení větší vinu.

Chování stěžovatele představuje pouze objektivní okolnost, která není přičitatelná státu a kterou je třeba vzít v úvahu při hodnocení, zda byla či nebyla překročena přiměřená délka řízení ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.³⁰ **Pouze průtahy přičitatelné státu mohou vést ke konstatování překročení přiměřené lhůty.**³¹

²⁵ Viz rozsudek *Stanford proti Spojenému království* ze dne 23. února 1994, § 24; rozsudek ve věci *Edwards proti Spojenému království* ze dne 16. prosince 1992, § 34

²⁶ Viz rozsudek *Debbasch proti Francii* ze dne 3. prosince 2002, § 43; srov. také rozhodnutí o přijatelnosti *Nikka proti Švédsku* ze dne 25. listopadu 2003.

²⁷ Například ve věci *van Pelt proti Francii* (rozsudek ze dne 23. května 2000) trvalo řízení 8 let, 8 měsíců a 20 dní. Šlo o mezinárodní organizovaný zločin (obchod s drogami), do kterého bylo zapojeno více osob, žijících v různých státech. Tomu odpovídala i velká náročnost přípravného řízení (překlady, mezinárodní právní pomoc). Také stěžovatel k délce řízení přispěl. ESLP proto došel k závěru, že k porušení Úmluvy v tomto aspektu nedošlo (srov. též výše uvedený rozsudek v jiné francouzské věci *Debbasch*, kde řízení v době rozhodování ESLP trvalo již téměř 8 let a stále nebylo pravomocně ukončeno). Naproti tomu ve věci *Bunkate proti Nizozemí* konstatoval ESLP porušení práva stěžovatele s ohledem na skutečnost, že Nejvyšší soud obdržel od odvolacího soudu spis až po více než 15 měsících. Celková délka řízení přitom činila pouhé 2 roky a 10 měsíců (rozsudek ze dne 26. května 1993, § 21-23). Podobně ve věci *Matwiejczuk proti Polsku* (rozsudek ze dne 2. prosince 2003) stačilo řízení trvající necelé 3 roky a 2 měsíce (s obdobím nečinnosti v délce 18 měsíců), aby ESLP vzhledem k okolnostem případu konstatoval porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy.

²⁸ Viz, mimo mnoha jiných, rozsudek *Philis proti Řecku* ze dne 27. července 1997, § 35.

²⁹ Rozsudek *Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku* ze dne 13. července 1983, § 29; rozsudek *Žiačik proti Slovensku* ze dne 7. ledna 2003, § 44.

³⁰ Viz např. rozsudek *Wiesinger proti Rakousku* ze dne 30. října 1991, § 57.

³¹ Viz např. rozsudek *Gergouil proti Francii* ze dne 19. března 2000, § 19.

Stručně řečeno, **ESLP hodnotí, zda vnitrostátní orgány přistupovaly k věci s péčí, kterou si vyžadoval význam řízení pro stěžovatele.**³² Při tom přihlíží ke složitosti věci a k míře, ve které byly průtahy zaviněny okolnostmi nezávislými na státních orgánech, z nichž nejvýznamnější je chování stěžovatele, ale také chování jiných osob na řízení zúčastněných, popřípadě jiné objektivní okolnosti.

a) složitost věci

ESLP nejčastěji konstatuje, že

- věc nebyla (zvláště) složitá,
- věc vykazovala jistou míru složitosti, nebo
- věc byla velmi (výjimečně) složitá.

Při hodnocení složitosti si všímá, pokud jde o trestní řízení, zejména **povahy skutku**, o kterém se řízení vede. Z tohoto důvodu přihlíží ke složitosti věci obvykle u trestných činů ekonomické povahy (různé druhy podvodů),³³ korupce, zneužití pravomoci veřejného činitele, ad. Bezpochyby složitá jsou řízení vedená proti skupinám organizovanému zločinu. Významný je rovněž **personální, teritoriální a časový rozsah trestné činnosti** (více pachatelů, trestné činy spáchané na území více států, dlouhou dobu páchaná trestná činnost, počet útoků atd.). ESLP dále zohlednil například velké množství majetku, o jehož restituci se mělo rozhodnout (viz např. rozsudek *Schmidtová proti České republice*, § 64), změny v majetkových poměrech účastníků řízení o stanovení výživného (viz např. rozsudek *Zámečnicková a Zámečnik proti České republice* ze dne 21. března 2006, § 33) nebo časté změny návrhů a doplnění podání (viz např. rozsudek *Dostál Jaroslav proti České republice* ze dne 21. února 2006, § 47, rozsudek *Patta proti České republice* ze dne 18. dubna 2006, § 67).

Průběh řízení může být komplikován různými skutečnostmi, které mohou, ale nutně nemusí vyplývat ze složitosti skutkové. Zohlednit je třeba zejména velké **množství důkazního materiálu**, potřebu **vypracování znaleckých posudků** (viz např. rozsudek *Škodáková proti České republice* ze dne 21. prosince 2004, § 39), shromáždění historických dokumentů či technické dokumentace (viz např. rozsudek *Vojáčková proti České republice* ze dne 4. dubna 2006, § 25), vysoký **počet obviněných** (viz např. rozsudek *Nemeth proti České republice* ze dne 20. září 2005, § 47) **a svědků**, nutnost koordinovat více současně probíhajících řízení, či například nutnost shánět svědky, kteří změnili jméno nebo bydliště, dále skutečnost, že návrhy na provedení dalších důkazů byly podány až v průběhu řízení před soudem, že došlo ke změně taktiky obhajoby, na kterou bylo nutno reagovat dalším dokazováním (viz např. rozsudek *Barfuss proti České republice*, § 81). Procesně složitá jsou zpravidla ta řízení, která v sobě obsahují určitý **mezinárodní prvek**.³⁴ U některých specifických trestných činů (např.

³² Viz např. rozsudek *Kangasluoma proti Finsku* ze dne 20. ledna 2004, § 29.

³³ Ve věci *Lavents proti Lotyšsku* šlo o rozsáhlou ekonomickou kriminalitu, zahrnující nadnárodní finanční vztahy. ESLP vyzdvihl složitost případu, když navíc poznamenal, že tento typ trestných činů je často páchan pro střednictvím složitých transakcí, jejichž cílem je uniknout kontrole vyšetřovacích orgánů. Zároveň však nepřijal jako omluvu tvrzení státu, že prodloužení řízení bylo způsobeno tím, že soudci si museli prohloubit své znalosti bankovního práva (rozsudek ze dne 28. listopadu 2002, § 99, 103; srov. také rozsudek *C. P. a ostatní proti Francii* ze dne 1. srpna 2000, § 30). Na rozsudek *Lavents* je v tomto aspektu odkazováno také v rozsudcích *Bačák proti České republice* (§ 33) a *Rázlová proti České republice* (§ 28).

³⁴ Nutnost provedení úkonů prostřednictvím mezinárodní právní pomoci zohlednil ESLP například v rozsudku *Wloch proti Polsku* ze dne 19. října 2000. Ocenil zejména, že polské orgány se v rámci možností snažily své žádosti urgovat, byť byly tyto snahy marné. Tato okolnost nicméně přispěla k tomu, že řízení v té době trvajícím již šest let neshledal nepřiměřeně dlouhým (§ 144-151). Srov. též rozsudek *Salapa proti Polsku* ze dne 19. prosince 2002.

sexuální delikty, zvláště je-li obětí nezletilá osoba), může být faktorem komplikujícím průběh řízení také nutnost chránit práva svědků a obětí trestných činů.³⁵ V opatrovnických věcech ESLP zohledňuje komplikace způsobené napjatými vztahy mezi rodiči (viz např. rozsudek *Cambal proti České republice* ze dne 21. února 2006, § 33).

ESLP však může přihlídnout nejen ke složitosti skutkové a procesní, ale v určitých odůvodněných případech i ke **složitosti právní**. Za ospravedlnitelné prodloužení řízení tak může být považována doba, po kterou bylo nutné řešit otázku příslušnosti soudu nebo otázku ústavnosti právního předpisu. Delší čas si mohou vyžádat některé případy složité aplikace práva (*hard cases*). Pochopení je možné mít i pro určité problémy spojené s přijetím nové právní úpravy (např. změna³⁶ nebo přijetí nového trestního řádu³⁷; počáteční neustálený výklad některých ustanovení zákona³⁸).

O složitosti věci také mohou svědčit protichůdné závěry příslušných orgánů (viz např. rozsudek *Vojáčková proti České republice* ze dne 4. dubna 2006, § 25). To ovšem na druhou stranu nijak neospravedlňuje průtahy, které by vznikly případným opakovaným rušením rozhodnutí soudů nižších stupňů soudy vyššími.³⁹

b) chování stěžovatele

Stěžovateli nemůže být v prvé řadě vytýkáno uplatňování procesních prostředků, které mu k ochraně jeho práv poskytuje vnitrostátní právní řád - zejména řádné a mimořádné opravné prostředky, dále žádosti o odročení, námitky podjatosti, žádosti o delegaci věci na jiný soud, stížnosti na postup vyšetřujících orgánů, změna obhájce, žádost o provedení dalších důkazů, odmítnutí výpovědi atd. (viz např. rozsudek *Patta proti České republice*, § 69, rozsudek *Herbst a ostatní proti České republice* ze dne 12. dubna 2005, § 26). Stejně tak ale stát nemůže být činěn odpovědným za průtahy, které v důsledku nutnosti vypořádat se s těmito návrhy vznikly (viz např. rozsudek *Dostál Vladimír proti České republice* ze dne 25. května 2004, § 220).

Z povahy trestního řízení, ovládaného zásadou presumpce nevinny, vyplývá, že od obviněného nelze očekávat, že bude spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.⁴⁰ Stát tedy nemůže být odpovědný za průtahy vzniklé snahou stěžovatele co možná nejvíce oddálit konečné rozhodnutí ve věci, ať už se toho snaží docílit zneužíváním svých procesních práv či jinými prostředky (nedostavení se na jednání soudu, nedostavení se ke znalci či jiné obstrukce mající za cíl zmařit nařízené jednání ve věci).⁴¹

c) postup státních orgánů

Případné průtahy na straně stěžovatele, jakkoli závažné a úmyslné, však ne vždy mohou ospravedlnit celou délku řízení (viz např. rozsudek *Barfuss proti České republice* ze dne 31. července 2000, § 81).⁴² ESLP proto vždy podrobuje zkoumání i postup státních orgánů činných v dané věci.

³⁵ Viz rozsudek *Szeloch proti Polsku* ze dne 22. února 2001, § 108.

³⁶ Viz rozsudek *Gonzalez Doria Duran de Quiroga proti Španělsku* ze dne 28. října 2003, § 34.

³⁷ Viz např. rozsudek *Casadei proti Itálii* ze dne 4. července 2002, § 18.

³⁸ Viz např. rozsudek *Timár proti Maďarsku* ze dne 25. února 2003, § 35.

³⁹ Viz např. rozsudek *Yurtayev proti Ukrajině* ze dne 31. ledna 2006, § 41.

⁴⁰ Viz výše zmiňovaný rozsudek *Eckle*, § 82.

⁴¹ Viz např. rozsudek *Lammi proti Finsku* ze dne 15. listopadu 2005, § 33.

⁴² Srov. též rozsudek *Stephen Jordan proti Spojenému království (č. 2)* ze dne 10. prosince 2002, § 44.

Zajímá se především o to, **zda řízení probíhalo plynule bez delších období nečinnosti mezi jednotlivými úkony** soudů či jiných státních orgánů (např. policie a státního zastupitelství v průběhu přípravného řízení). Nejčastěji vytykány nedostatky v tomto směru jsou zejména dlouhá doba, která uplynula mezi jednotlivými jednáními, mezi podáním žaloby či obžaloby a nařízením prvního jednání (hlavního líčení) před soudem, popřípadě mezi rozhodnutími soudů jednotlivých stupňů, a to zvláště tehdy, kdy je rozhodnutí zrušeno soudem vyšší instance a věc se vrací zpět na soud prvního stupně.

ESLP si také všímá průtahů při předávání spisů mezi jednotlivými orgány či prodlev při doručování (viz např. rozsudek *Bořánková proti České republice* ze dne 2. ledna 2003, § 62, a rozsudek *Jirů proti České republice* ze dne 26. října 2004, § 50). U jedné ze stížností na nepřiměřenou délku opatrovnického řízení potom upozornil, že „*smluvním státům přísluší uspořádat své soudní systémy tak, aby soudy mohly zaručit každému právo na vydání konečného rozhodnutí ve sporech o jeho občanských právech nebo závazcích v přiměřené lhůtě [...]. Žalovaný stát proto nemůže poukazovat na nutnost rozhodnout o návrzích na vydání předběžných opatření, a zdůvodňovat tak průtahy v řízení ve věci samé.*“ (rozsudek *Maršálek proti České republice* ze dne 4. dubna 2006, § 50).

Jak už bylo výše uvedeno, ESLP zohledňuje, na kolika stupních soudní soustavy byla věc projednávána. Jestliže tedy věc projde od soudu prvního stupně přes soud odvolací a dovolací až k Ústavnímu soudu, je zřejmé, že celková délka řízení musí být delší než v případech, kdy věc skončí rozhodnutím soudu prvního stupně. Nejsou ovšem ospravedlnitelné průtahy vznikající opakovanými rušením rozhodnutí soudů nižších, zejména pokud jsou jim nadřízenými soudy vytykány chyby, kterých se dopustily (viz např. rozsudek *Kubizňáková proti České republice* ze dne 21. června 2005, § 35).⁴³

ESLP se nicméně snaží o globální pohled na řízení⁴⁴, proto **mírný průtah v jedné fázi řízení může být tolerován, jestliže celková délka řízení není nepřiměřená** (viz např. rozhodnutí o přijatelnosti *Žirovnický proti České republice* ze dne 9. července 2002). Takovým způsobem například ESLP toleroval více jak 12 měsíců trvající období nečinnosti v řízení, které trvalo 5 let a čtyři měsíce (rozhodnutí o přijatelnosti *Krča proti České republice* ze dne 18. března 2003). Naopak v jiné věci konstatoval porušení Úmluvy vzhledem k tomu, že po dobu více 18 měsíců nebylo nařízeno jednání ve věci. Tato skutečnost podle názoru ESLP svědčila o tom, že řízení nebyla ze strany státních orgánů věnována náležitá péče, a to přesto, že celková doba trvání řízení (3 roky a 2 měsíce) se nemusí zdát nepřiměřená.⁴⁵

Na druhou stranu ale skutečnost, že v řízení jsou pouze malá období nečinnosti (soudy víceméně „stále něco dělají“, nejsou dlouhá období nečinnosti), ještě nutně neznamená, že délka řízení je přiměřená, zejména tehdy, jestliže se jednotlivé drobné průtahy hromadí. ESLP také odmítl tvrzení, že stát nemůže být za některé průtahy odpovědný, jestliže stěžovatel ne protestoval proti rozhodnutím o odročení jednání.⁴⁶

⁴³ Srov. též rozsudek *Yurtayev proti Ukrajině* ze dne 31. ledna 2006, § 41.

⁴⁴ Někdy se však zabývá i délkou jednotlivých fází řízení (vyšetřování, řízení před soudem prvního stupně, odvolací řízení, případně řízení dovolací či řízení před ústavním soudem) odděleně (viz např. rozsudek *Rablat proti Francii* ze dne 29. dubna 2003, § 23-24).

⁴⁵ Viz výše zmiňovaný rozsudek *Matwiejczuk*, § 86. Podobně na stejném místě zmiňovaný rozsudek *Bunkate*, kde období nečinnosti trvalo 15 a půl měsíce a celková délka řízení činila 2 roky a 10 měsíců. Porovnáme-li tyto dva rozsudky s rozhodnutím ve věci *Krča*, je zřejmé, že nejde ani tak o to, je-li celková délka řízení přiměřená (to se ostatně má teprve zjistit), jako o to, aby délka období nečinnosti nepřekročila (v porovnání s celkovou délkou řízení) určitou míru, kterou již není možné tolerovat.

⁴⁶ Mohlo by tomu tak být pouze v případě, kdyby vláda prokázala, že takový postup stěžovatele by vedl ke zkrácení řízení (viz např. rozsudek *F. R. proti Itálii* ze dne 26. července 2001, § 22). Srov. však výše zmiňovaný

Chování jiných účastníků řízení než stěžovatele (např. spoluobviněných, svědků, znalců, ad.) nejsou **sice a priori přičitatelná státu, soudy mají nicméně povinnost dbát na hladký průběh procesu a dohlédnout na to, aby průtahy na straně třetích osob nevedly k porušení práv stěžovatele** (viz např. rozsudek *Hradecký proti České republice*, § 46, rozsudek *Volf proti České republice*, § 37, rozsudek *Fáber proti České republice*, § 39, rozsudek *Pfleger proti České republice*, § 51).⁴⁷

ESLP rovněž opakovaně připomíná, že „**i v právním řádu, v němž platí dispoziční zásada, postup účastníků řízení nezabývá soudy povinností zajistit urychlené projednání věci, jak to požaduje článek 6 odst. 1 Úmluvy.**“ (viz např. rozsudek *Havlíčková proti České republice* ze dne 14. února 2006, § 27, rozsudek *Karasová proti České republice* ze dne 30. listopadu 2004, § 29). To na druhou stranu samozřejmě neznamená, že stěžovatel není za průběh takové řízení odpovědný. Například v rozsudku *Dostál Vladimír proti České republice* ESLP uvedl: „*stěžovatel tím, že podával řadu nepřesných nebo neopodstatněných procesních návrhů, neprokázal, že řízení věnoval patřičnou péči vyžadovanou od účastníka řízení ovládaného zásadou dispoziční.*“ (§ 209).

Jak už bylo výše řečeno, smluvním státům přísluší organizovat své právní systémy takovým způsobem, aby jejich soudy mohly garantovat právo každého na konečné rozhodnutí v přiměřené lhůtě. Jde o **mezinárodněprávní odpovědnost státu jako celku**, a ESLP proto nezkoumá, která složka moci (soudní, výkonná či zákonodárná) je za průtahy v řízení odpovědná. Konstatování porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, byť s ohledem na to, že soudy nepostupovaly ve věci s náležitou péčí, proto zpravidla nutně neznamená, že jsou to právě tyto orgány, které pochybily.

ESLP totiž vůbec **nepřihlíží k takovým okolnostem, jako je zatíženost konkrétního soudece, špatné personální a technické vybavení soudů či špatná legislativa.**⁴⁸ Projevuje se tu nejen odpovědnost státu jako celku za plnění svých mezinárodněprávních závazků vyplývajících z Úmluvy, ale také odpovědnost státní moci vůči jednotlivci, ochranu jehož práv se stát zavázal zaručit.

Pokud jde o často zmiňovanou přetíženost soudů, ESLP netoleruje zejména obecný stav přetíženosti soudního systému, který není řešen.⁴⁹ Přechodnou přetíženost, kterou se podařilo rychle zvládnout, je možné považovat za objektivní okolnost, která nejde na vrub státu.⁵⁰ Významná je v této souvislosti okolnost, zdali takovou přetíženost bylo možno předvídat, či nikoli.⁵¹

rozsudek *Pedersen a Baadsgaard*, kde ESLP naopak konstatoval neporušení článku 6 odst. 1 s ohledem mimo jiné na to, že stěžovatelé se nikdy nestavěli proti odročení jednání a že příprava a harmonogram řízení (nařizování jednání) byl prováděn se souhlasem jejich právního zástupce (§ 44).

⁴⁷ Srov. též např. rozsudek *Capuano proti Itálii* ze dne 25. června 1987, § 30, rozsudek *Idrocalce proti Itálii* ze dne 27. února 1992, § 18. Pokud jsou průtahy způsobovány pouze některými ze spoluobviněných, může soud vyčlenit projednání jejich věci k samostatnému projednání, pokud to okolnosti s ohledem na zájem na řádném výkonu spravedlnosti umožňují (viz např. rozsudek *Etcheveste proti Francii a Bidart proti Francii* ze dne 21. března 2002, § 91).

⁴⁸ ESLP například zpochybnil, zda bylo nutné vracet věc od odvolacího soudu zpět do přípravného řízení, byť by takový postup vyžadovaly vnitrostátní předpisy. Připomněl také, že právo obviněného musí být zajištěno všemi prostředky včetně změny rozhodovací praxe či příslušné legislativy, je-li to nezbytné (viz rozsudek *Kitov proti Bulharsku* ze dne 3. dubna 2003, § 73).

⁴⁹ Viz výše zmiňovaný rozsudek *Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku*, § 27-32.

⁵⁰ Viz rozsudek *Baggetta proti Itálii* ze dne 25. června 1987, § 23; rozsudek *Foti a ostatní proti Itálii* ze dne 10. prosince 1982, § 61.

⁵¹ Viz rozsudek *Buchholz proti Německu* ze dne 6. května 1981, § 61. K zatížení soudů v souvislosti s přechodem k demokracii viz rozsudek *Guincho proti Portugalsku* ze dne 10. července 1984.

ESLP nicméně zkoumá, zdali objektivní okolnosti, které způsobily prodloužení řízení, odůvodňují celou délku průtahu, který tak vznikl. Například stávkou advokátů považoval ESLP za událost, která sama o sobě nezpůsobuje odpovědnost státu. Při posuzování respektování požadavku přiměřené lhůty však přihlédl k tomu, zda stát vynaložil patřičnou snahu o minimalizaci průtahů, které taková událost zapříčinila.⁵²

d) význam předmětu řízení

Stupeň péče, kterou je třeba jednotlivému řízení věnovat, je odvislý od významu, který má dané řízení pro stěžovatele. ESLP poukazuje na to, že některá řízení mají pro jeho účastníky zvýšený význam a vyžadují ze strany vnitrostátních orgánů *zvláštní* nebo dokonce *mimořádnou* péči.

Mezi taková ESLP zpravidla řadí zejména řízení:

- v trestních věcech, zejména pokud je obviněný ve vazbě;⁵³
 - ve věcech opatrovnických, kde plynutí času může mít nezvratné následky pro rodinný život;⁵⁴
 - v pracovněprávních sporech,⁵⁵
 - ve věcech osobního stavu,⁵⁶
 - ve věcech sociálního zabezpečení;⁵⁷
- či ve věcech týkajících se zdraví nebo života.⁵⁸

Vnitrostátní soudy by měly rovněž přihlížet k osobě účastníka řízení, a zvýšenou péči tak věnovat například těm řízením, v nichž vystupují lidé nemocní nebo staří (viz např. rozsudek *Hartman proti České republice* ze dne 10. července 2003, § 75-6, rozsudek *Schmidtová proti České republice*, § 68).⁵⁹

Význam řízení pro stěžovatele tak může ospravedlnit (či dokonce přímo vyžadovat) přednostní vyřízení některých věcí bez ohledu na pořadí, v jakém na soud napadly.⁶⁰

⁵² Viz např. rozsudek *Papageorgiou proti Řecku* ze dne 22. října 1997, § 47. Srov. též rozsudek *Bazil proti České republice* ze dne 11. dubna 2006, § 21-22.

⁵³ Viz např. rozsudek *Abdoella proti Nizozemí* ze dne 25. listopadu 1992, § 24; srov. též ustanovení § 71 odst. 1 trestního řádu: „přednostně s největším urychlením“. Zvláště pečlivý přístup k „vazebním“ věcem vyžaduje i článek 5 odst. 3 Úmluvy, podle kterého každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) článku 5 (tedy zejména za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu), musí být ihned předveden před soudce nebo jinou úřední osobu zmocněnou zákonem k výkonu soudní pravomoci a má právo být souzen v *přiměřené lhůtě* nebo propuštěn během řízení. Porušení práva na přiměřenou délku vazby ve smyslu článku 5 odst. 3 Úmluvy však ještě neimplikuje porušení práva na rozhodnutí v přiměřené lhůtě ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy (srov. viz např. rozsudek *Punzelt proti České republice* ze dne 25. dubna 2000, § 98). Ve věci *Soto Sanchez proti Španělsku*, kde byla namítána nepřiměřená délka řízení před ústavním soudem, přihlédl ESLP k tomu, že obviněný již vykonával trest odnětí svobody a měl proto velký zájem na co nejrychlejším vyřízení věci (rozsudek ze dne 25. listopadu 2003, § 41).

⁵⁴ Viz např. rozsudek *Voleský proti České republice* ze dne 29. června 2004, § 106.

⁵⁵ Zejména u sporů týkajících se práv zaměstnanců na mzdu či na náhradu mzdy (viz např. rozsudek *Jirů proti České republice* ze dne 26. října 2004, § 47).

⁵⁶ Viz např. rozsudek *Kniat proti Polsku* ze dne 26. července 2005, § 41.

⁵⁷ Viz např. rozsudek *Salomonsson proti Švédsku* ze dne 12. listopadu 2002, § 38.

⁵⁸ Viz např. rozsudek *Silva Pontes proti Portugalsku* ze dne 23. března 1994, § 39.

⁵⁹ Srov. též rozsudek *Beljanski proti Francii* ze dne 7. února 2002, § 40 (ESLP přihlédl k tomu, že stěžovatel byl pokročilého věku a velmi vážně nemocný. Trestní řízení proti němu vedené navíc ohrožovalo jeho vědeckou pověst a prováděné výzkumy).

⁶⁰ Viz, *mutatis mutandis*, výše zmiňovaný rozsudek *Zimmermann a Steiner proti Švýcarsku*, § 29.

B. PRÁVO NA ÚČINNÝ PRÁVNÍ PROSTŘEDEK NÁPRAVY

Článek 13 Úmluvy stanoví:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

Článek 13 Úmluvy tedy kromě jiného zaručuje existenci účinného právního prostředku nápravy před vnitrostátním orgánem, který umožňuje si stěžovat na porušení povinnosti projednat danou věc v přiměřené lhůtě, stanovené v článku 6 odst. 1.

Jak poznamenal ESLP například v rozsudku *Hartman proti České republice*,⁶¹ je vždy třeba zjistit, zda prostředky, které jsou ve vnitrostátním právu k dispozici, jsou „účinné“ v tom smyslu, že mohou zamezit vzniku nebo pokračování tvrzeného porušení, anebo dané osobě poskytnout za každé již nastalé porušení vhodnou nápravu. Článek 13 tedy dává v dané oblasti na výběr: právní prostředek nápravy je „účinný“, pokud umožňuje, buď aby příslušné soudy rozhodly dříve, anebo aby se konkrétní osoba domohla odpovídající nápravy průtahů již vzniklých.

Obecně platí, že prostředky nápravy musejí být účinné nejen v teorii, ale i v praxi, což tedy v zásadě znamená, že musejí existovat konkrétní případy, kdy se uplatněním takového prostředku poškozený domohl náhrady za újmu, kterou v důsledku porušení svého práva na projednání věci v přiměřené lhůtě utrpěl.

Preventivním prostředkem nápravy v právním řádu České republiky je ustanovení § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích,⁶² k jeho účinnosti ve smyslu článku 13 Úmluvy a příslušné judikatury se ESLP ještě neměl možnost vyjádřit.

Účinným kompenzačním prostředkem nápravy se má stát právě novelizovaný zákon č. 82/1998 Sb., který nově umožňuje přiznat nejen náhrady újmy majetkové (škody), ale také újmy nemajetkové (morální).⁶³

Z judikatury ESLP vyplývají i další požadavky, které by měl kompenzační prostředek nápravy splňovat, aby mohl být označen za skutečně účinný. Nejdůležitější z nich jsou dva:

- adekvátní výše odškodnění – výše odškodnění poskytnutého na vnitrostátní úrovni nesmí být nepřiměřeně nízká oproti částkám, které by ve stejné případě přiznal stěžovateli ESLP;
- rychlost odškodnění – jen těžko může být za účinný právní prostředek nápravy porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě považován prostředek, o němž se vede nepři-

⁶¹ Viz výše zmíněný rozsudek *Hartman*, § 81.

⁶² Podle této úpravy má-li účastník nebo ten, kdo je stranou řízení, za to, že jeho stížnost na průtahy v řízení, kterou podal u příslušného orgánu státní správy soudů (§ 164-172 zákona o soudech a soudcích), jím nebyla řádně vyřízena, může podat návrh soudu, aby určil lhůtu pro provedení procesního úkonu, u kterého podle jeho názoru dochází k průtahům v řízení (§ 174a odst. 1). Dospěje-li příslušný soud k závěru, že návrh na určení lhůty je oprávněný, protože s ohledem na složitost věci, význam předmětu řízení pro navrhovatele, postup účastníků nebo stran řízení a na dosavadní postup soudu dochází v řízení k průtahům, určí lhůtu pro provedení procesního úkonu, u něhož jsou v návrhu namítány průtahy; touto lhůtou je soud, příslušný k provedení procesního úkonu, vázán. Je-li návrh uznán jako oprávněný, hradí náklady řízení o něm stát (§ 174a odst. 7).

⁶³ Okolnost, že podle zákona 82/1998 Sb. se nebylo možné domoci náhrady morální újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení, sehrála klíčovou roli při posuzování existence účinných právních prostředků nápravy porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě a tím respektování článku 13 Úmluvy (viz výše zmiňovaný rozsudek *Hartman*, § 68).

měřeně dlouhé řízení; stejně tak je třeba zajistit, aby částky присouzené poškozeným na vnitrostátní úrovni, byly státem neprodleně vyplaceny.⁶⁴

II. POZNÁMKY K NĚKTERÝM USTANOVENÍM ZÁKONA A JEHO APLIKACI VE SVĚTLE JUDIKATURY ESLP

K § 13 ZÁKONA:

Z důvodové zprávy:

Touto úpravou se zakotvuje odpovědnost státu i za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem spočívajícím v tom, že nebylo rozhodnuto v přiměřené lhůtě. Účelem tohoto nového ustanovení je především postihnout případy, kdy poškození jsou vystaveni frustracím z nepřiměřeně dlouhého průběhu řízení. Zakotvením této odpovědnosti státu se vytváří vnitrostátní právní základ pro řešení důsledků dlouhotrvajících řízení, které jsou dosud předkládány k rozhodnutí Evropskému soudu pro lidská práva.

Pojem „přiměřená lhůta“ byl zvolen namísto konkrétně stanovené lhůty z důvodu, aby bylo možno postihnout okolnosti jednotlivých případů, které se budou mezi sebou mnohdy lišit. Přiměřenost délky řízení v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva závisí na okolnostech jednotlivých případů (viz též nově navrhované ustanovení § 31a odst. 3 zákona).

Navrhovaná třetí věta § 13 odst. 1 zákona také odkazuje na články 5 a 6 Úmluvy. Účel tohoto odkazu je dvojitý: jednak poukázat na to, že se hodnocení přiměřenosti délky řízení či rozhodování řídí kritérii, která ve své judikatuře dovodil mezinárodní soud Úmluvu aplikující, jednak upozornit na to, že v souladu s touto judikaturou na poli článku 6 odst. 1 Úmluvy je rozhodující především celková délka řízení. Návrh směřuje k poskytování náhrady za nepřiměřené celkové délky řízení, nikoli primárně k odškodňování za jednotlivé průtahy v řízení (viz též důvodová zpráva k bodu 28 týkající se doplnění § 32 zákona).

Relevantní principy interpretace pojmu „přiměřená lhůta“ byly shrnuty výše.

K § 31A ZÁKONA Odst. 2 ZÁKONA:

Z důvodové zprávy:

V odst. 2 se stanoví obecný pokyn, v jaké formě se má poskytovat zadostiučinění a jakými kritérii se má rozhodování o výši zadostiučinění řídit. I zde by bylo vhodné, kdyby aplikační orgány přihlížely k rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva, z níž především vyplývá, že se nemajetková újma neprokazuje, že vzniká samotným porušením základních práv a svobod a že se specificky v případě nepřiměřených délek řízení jen zcela výjimečně nepřiznává zadostiučinění v penězích.

V těchto ustanoveních jsou blíže specifikovány jednotlivé formy náhrady nemajetkové újmy.

Finanční odškodnění se poskytuje pouze za současného splnění dvou podmínek:

a) nemajetkovou újmu nebylo možné nahradit jiným způsobem;

⁶⁴ Viz např. rozsudek *Apicella proti Itálii* ze dne 29. března 2006, § 84-96.

b) samotné konstatování porušení se nejeví jako dostatečné.

ad a)

Jiná forma náhrady přichází v úvahu zejména v trestním řízení, a to ve formě zmírnění uloženého trestu.

ESLP takový postup svým způsobem podporuje. V rámci projednávání stížností na nepřiměřenou délku trestního řízení se totiž několikrát zabýval námitkami vlád, že stěžovatel již není osobou poškozenou a že nemá právo se obrátit na ESLP, neboť vnitrostátní soudy samotné přihlédly k nepřiměřené délce trestního řízení při ukládání trestu. ESLP vždy konstatoval, že zmírnění délky trestu z důvodu nepřiměřené délky řízení v zásadě nezbavuje jednotlivce postavení poškozeného ve smyslu článku 34 Úmluvy. Z tohoto obecného pravidla však připustil výjimku tehdy, jestliže vnitrostátní orgány dostatečně srozumitelným způsobem přiznaly porušení požadavku přiměřené lhůty a poskytly stěžovateli náhradu ve formě zmírnění trestu.⁶⁵ Toto zmírnění musí být měřitelné a výslovné.

Ve věci *Beck proti Norsku* stěžovatel namítal, že trestní řízení proti němu trvalo nepřiměřeně dlouhou dobu (sedm let a sedm měsíců). Evropský soud v rozsudku uvedl, že soud, který rozhodoval o trestu, potvrdil oprávněnost stížnosti na porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy, pokud jde o právo na projednání věci v přiměřené lhůtě. Všiml si také, že navzdory závažnosti spáchaných trestných činů byl stěžovatel odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, tedy na dolní hranici zákonem stanovené trestní sazby, přičemž uložený trest byl zjevně nižší než by bylo u takového případu obvyklé. Evropský soud proto došel k závěru, že k porušení Úmluvy nedošlo.⁶⁶

Ve věci *R. E. P. L. proti Nizozemí* odvolací soud v odůvodnění svého odsuzujícího rozsudku mimo jiné uvedl, že trest odnětí svobody navrhaný obžalobou je vzhledem k okolnostem případu příliš nízký, přesto však obviněnému neuložil vyšší trest s ohledem na poměrně dlouhou dobu, která uplynula od začátku řízení. Stěžovatel tak již nemohl být považován za oběť porušení Úmluvy.⁶⁷

ESLP však výše uvedenou námitku odmítl například ve věci *Pietiläinen proti Finsku*. V rozsudku uvedl, že okresní soud při stanovení trestu přihlédl k času, který uplynul od spáchaní trestného činu (přes šest let a šest měsíců), pouze v souvislosti s obecným požadavkem, aby trest následoval co nejrychleji po spáchaní daného skutku, nikoli v souvislosti s právem na projednání věci v přiměřené lhůtě. Vzhledem k okolnostem případu proto rozhodl, že článek 6 odst. 1 byl porušen.⁶⁸

Je třeba ještě jednou zdůraznit, že v odůvodnění rozhodnutí musí být výslovně stanoveno, že došlo k porušení práva stěžovatele na projednání věci v přiměřené lhůtě.

Ve věci *Metzger proti Německu* nebyla námitka nepřijatelnosti vznesená vládou akceptována, neboť ESLP nepovažoval za výslovné uznání porušení formulaci vnitrostátního sou-

⁶⁵ Viz výše několikrát zmiňovaný rozsudek *Eckle*, § 66.

⁶⁶ Rozsudek ze dne 26. června 2001, § 27-9.

⁶⁷ Rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 11. ledna 1995; srov. dále například rozhodnutí o přijatelnosti *Van Laak proti Nizozemí* ze dne 31. března 1993; rozhodnutí o přijatelnosti *Jansen proti Německu* ze dne 12. října 2000 a rozhodnutí o přijatelnosti *Görges proti Německu* ze dne 7. května 2002.

⁶⁸ Rozsudek ze dne 5. listopadu 2002, § 44; srov. dále například rozhodnutí o přijatelnosti ve věci *Metzger proti Německu* ze dne 27. dubna 2000 a rozhodnutí o přijatelnosti *Ohlen proti Dánsku* ze dne 6. března 2003.

du, že délka trestního řízení proti stěžovateli „může znamenat porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy.“⁶⁹

Stejně tak je nezbytné, aby z rozhodnutí bylo patrné, k jakému konkrétnímu snížení trestu v souvislosti s porušením práva stěžovatele v daném případě došlo.

Ve věci *Jensen proti Dánsku* vnitrostátní soud ve svém rozhodnutí uvedl: „Za spáchané trestné činy by za normálních okolností patřilo vyměřit trest odnětí svobody v délce jeden a půl roku. Nicméně délka řízení [...] a ochota stěžovatele spolupracovat při vyšetřování volají po zmírnění trestu. Trest je proto snížen na jeden rok.“ ESLP uvedl, že z toho není zřejmé, k jakému snížení došlo pouze v důsledku porušení práva na přiměřenou délku řízení.⁷⁰

Jako ideální se proto jeví, aby vnitrostátní soud v odůvodnění svého rozhodnutí zřetelně vyslovil, že došlo k porušení práva stěžovatele na projednání věci v přiměřené lhůtě. Přímý odkaz na článek 6 odst. 1 Úmluvy není nutný. Stejně tak by zajisté stačilo, pokud by soud konstatoval, že došlo k porušení práva na projednání věci bez zbytečných průtahů (ve smyslu článku 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).

Aby bylo rovněž patrné, k jakému snížení trestu v důsledku tohoto porušení došlo, měl by soud k této okolnosti přihlídnout odděleně od ostatních faktorů, které mají vliv na jeho výši (zejména polehčujících okolností).⁷¹

Optimálním řešením je proto odůvodnit výši trestu vzhledem ke všem okolnostem případu a poté teprve konstatovat, že v důsledku porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě se kupříkladu trest pěti let odnětí svobody, ke kterému by byl pachatel jinak odsouzen, snižuje o šest měsíců. V úvahu samozřejmě připadá i jiné zohlednění porušení práva stěžovatele než snížení trestu odnětí svobody. Je možné snížit výměru jakéhokoliv trestu (například peněžitého trestu, trestu zákazu činnosti, zákazu pobytu, atd.), popřípadě zvolit mírnější druh trestu (například trest obecně prospěšných prací namísto trestu odnětí svobody), podmíněně odložit výkon trestu nebo od uložení některého druhu trestu, který by za jiných okolností byl uložen vedle jiného trestu, úplně upustit.

ad b)

Byť nejde zdaleka o běžný případ, lze nalézt v judikatuře ESLP rozhodnutí, v nichž stěžovateli nebylo přiznáno žádné finanční odškodnění s tím, že samotné konstatování porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy je dostatečným spravedlivým zadostiučiněním za případnou morální újmu, kterou stěžovatel mohl utrpět. ESLP v této souvislosti nejčastěji zohledňuje skutečnost, že sám stěžovatel k délce řízení významným způsobem přispěl, případně též skutečnost, že význam předmětu řízení pro stěžovatele byl pouze nepatrný.⁷²

Je nicméně třeba zdůraznit, že tento způsob vyřízení žádosti poškozeného o přiznání finanční satisfakce za utrpěnou nemateriální újmu by měl užíván opravdu pouze zcela výjimečně. V hraničních případech by bylo vhodnější nějakou částku přiznat, byť třeba výrazně sníženou.

⁶⁹ Rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 27. dubna 2000.

⁷⁰ Rozhodnutí o přijatelnosti ze dne 20. září 2001; srov. také výše zmiňovaný rozsudek *Beck*, § 28.

⁷¹ Srov. rozsudek *Kovács proti Maďarsku* ze dne 28. září 2004, § 26. V tomto případě odvolací soud v důsledku nepřiměřené délky řízení snížil délku trestu odnětí svobody uloženého soudem prvního stupně o šest měsíců na dva roky a navíc jeho výkon podmíněně odložil na dobu čtyř let. Stížnost byla proto v této části prohlášena ESLP za nepřijatelnou.

⁷² Viz např. rozsudky *Szeloch proti Polsku* ze dne 22. února 2001, § 122, *Cherakrak proti Francii* ze dne 2. srpna 2000, § 29, *Berlin proti Lucembursku* ze dne 15. července 2003, § 72.

K § 31A ODS. 3 ZÁKONA:

Z důvodové zprávy:

V odst. 3 se upřesňuje, jakými dalšími kritérii by se měly aplikační orgány řídit při přiznávání zadostiučinění v případech průtahů nebo nepřiměřených délek řízení. Na prvním místě tu stojí celková délka řízení (není tu podstatné, zda mezitím některé rozhodnutí nabylo právní moci, pokud řízení probíhá např. před dovolacím nebo Ústavním soudem) a v jejím rámci aktivita orgánů veřejné moci (nikoli výlučně rozhodovacího orgánu; ostatní státní orgány mají soudům promptně poskytovat součinnost) [písm. a) a d)]. Dále se přihlíží k případným obstrukčním manévřům ze strany poškozeného, popř. k tomu, zda využil takových dostupných prostředků nápravy, jimiž mohl efektivně odstranit vznikající průtahy v řízení (závisí tu ovšem na okolnostech, zda by použití dostupného prostředku nápravy, např. návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu dle § 174a zákona o soudech a soudcích, mohlo průtahy opravdu odstranit) [písm. c)]. Některá řízení svým předmětem, např. opatrovnické spory, řízení o náhradu škody na zdraví, pracovníprávní spory, jsou zpravidla citlivější a ze své povahy vyžadují rychlejší rozhodnutí [písm. e)]. Věc různými faktory komplikovaná (skutkově či právně) může být vyřizována delší dobu než věc jednoduchá [písm. b)]. Zmíněná kritéria používá Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře k určování, zda byla délka vnitrostátního soudního řízení přiměřená, a jeho judikatura může být užitečným vodítkem.

V tomto ustanovení jsou uvedena kritéria pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění v případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí. Výčet kritérií je sice pouze demonstrativní, není tedy vyloučeno, aby bylo přihlédnuto i ke kritériím jiným, v zákoně nevyjmenovaným. V zásadě by však zde měla být uvedena všechna kritéria, která jsou relevantní pro samotné zhodnocení přiměřenosti délky řízení, tatáž kritéria by se tedy měla uplatnit i při stanovení výše spravedlivého zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení.

K jednotlivým kritériím není třeba mnoho dodávat nad rámec toho, co již bylo řečeno výše při výkladu judikatury ESLP k posuzování přiměřenosti délky řízení a co je uvedeno v důvodové zprávě k návrhu novely zákona č. 82/1998 Sb.

Podrobně je však třeba se věnovat otázce **konkrétní výše odškodnění**, kterou je třeba stěžovateli na vnitrostátní úrovni přiznat.

Jak již bylo výše uvedeno, jedním z požadavků, kterou jsou na kompenzační prostředek nápravy judikaturou ESLP kladeny, je ten, aby výše odškodnění poskytnutého na vnitrostátní úrovni nebyla nepřiměřeně nízká oproti částkám, které by ve stejném případě přiznal stěžovateli ESLP.

Dojde-li ESLP k závěru, že právo na projednání věci v přiměřené lhůtě bylo porušeno, může podle článku 41 Úmluvy přiznat stěžovateli spravedlivé zadostiučinění (*just satisfaction, satisfaction équitale*), které může zahrnovat náhradu materiální a morální újmy a náhradu nákladů řízení, které mu vznikly v souvislosti se snahou předejít porušení Úmluvy nebo dosáhnout uznání a náhrady za takové porušení.⁷³

⁷³ Viz např. výše zmiňovaný rozsudek *Zimmermann a Steiner*, § 36.

Stěžovatel je obecně povinen prokázat existenci újmy a příčinné souvislosti mezi touto újmovou a porušením Úmluvy. V případě údajné materiální újmy shledává ESLP pouze zcela výjimečně, že zde existuje příčinná souvislost mezi konstatovaným porušením práva na prodání věci v přiměřené lhůtě a stěžovatelem tvrzenou materiální újmovou.⁷⁴

Z dikce odůvodnění rozhodnutí ESLP v části týkající se aplikace článku 41 Úmluvy naopak plyne, že ESLP nepochybuje o tom, že nepřiměřená délka řízení znamená pro stěžovatele morální újmu. Uplatňuje v tomto ohledu určitou vyvratitelnou domněnku existence morální újmy.⁷⁵

Konkrétní výši přiznaného zadostiučinění potom určuje tzv. na základě spravedlnosti (*on equity, en équité*). Pokud její výše není nerozumná, může stěžovateli přiznat celou požadovanou částku,⁷⁶ v drtivé většině případů však přizná méně, neboť částky, které stěžovatelé požadují, jsou obvykle značně nadsazené. Stěžovatel nicméně není povinen výši morální újmy prokazovat.⁷⁷

Následující tabulka podává přehled o výši částek, které byly stěžovatelům z titulu morální újmy přiznány ESLP v rozsudcích proti České republice, a schematicky ukazuje, jakým způsobem ESLP vyhodnotil jednotlivá kritéria přiměřenosti délky řízení (blíže viz legenda za tabulkou).⁷⁸

věc	datum	délka řízení	stupně soudní soustavy	složitost věci	chování stěžovatele	povaha věci – význam pro stěžovatele	přiznaná částka za morální újmu	poznámka
<i>Bačák</i>	07/03/06	8 – 5 – 0 +	1	3	1	T	6 500	
<i>Barfuss</i>	31/07/00	3 – 10 – 7	2	2	2	T	3 125	i za porušení čl. 5-3 Úmluvy
<i>Hradecký</i>	05/10/04	8 – 2 – 20	4	2	?	T	3 000	
<i>Chadimová</i>	18/04/06	11 – 6 – 0	1	2	2	T	?	odročeno
<i>Nemeth</i>	20/09/05	4 – 4 – 0 +	1	3	?	T	5 000	včetně újmy materiální
<i>Rázlová</i>	28/03/06	7 – 9 – 0 +	0	3	2	T	3 500	
<i>Tariq</i>	18/04/06	8 – 2 – 0 +	2	?	?	T	7 000	i za porušení čl. 5-3 Úmluvy
<i>Volf</i>	06/09/05	11 – 4 – 0	4 (×)	?	?	T	5 000	
<i>Vrána</i>	30/11/04	8 – 6 – 0 +	1	2	1	T	8 000	

⁷⁴ Viz např. *Bořánková proti České republice* ze dne 7. ledna 2003, § 67 (srov. též odkazy tam uvedené).

⁷⁵ Srov. rozsudek *Apicella proti Itálii* ze dne 29. března 2006, § 93.

⁷⁶ Viz např. rozsudek *Guerresi proti Itálii* ze dne 24. dubna 2001, § 23.

⁷⁷ Viz např. rozsudek *Hartman proti České republice* ze dne 10. července 2003, § 68.

⁷⁸ Rozsudky jsou řazeny ve stejném pořadí jako v příloze k tomuto manuálu.

<i>Bazil</i>	11/04/06	8 – 5 – 0	4	?	2	R	0	návrh na SZ podán pozdě
<i>Bečvářovi</i>	14/12/04	5 – 10 – 0 +	2	2	2	R +	2 500	dohromady pro oba stěžovatele
<i>Fáber</i>	17/05/05	12 – 0 – 0	4	2	1	R +	5 500	
<i>Hartman</i>	10/07/03	10 – 0 – 0	2	1	2	R +	4 000	1. stěžovatel
		5 – 0 – 0	1	1	2	R +	6 000	2. stěžovatel
		6 – 3 – 0	2	1	2	R +		
<i>Herbst a ostatní</i>	12/04/05	13 – 0 – 0 +	S+3 (×)	2	1	R	8 500	dohromady pro čtyři stěžovatele
<i>Karasová</i>	30/11/04	9 – 0 – 0 (9 – 6 – 0)	4 (×)	1	1	R	3 000	
<i>Klepetář</i>	21/02/06	10 – 7 – 0 +	3 (×)	2	1	R	konstatování	sám to navrhl
<i>Kozák</i>	18/04/06	14 – 0 – 0 +	3 (×)	3	1	R	5 000	pro každého z obou stěžovatelů
<i>Králiček</i>	29/06/04	10 – 0 – 0 +	S+2	1	1	R	5 000	
<i>Libánský</i>	22/06/04	6 – 7 – 0	4	1	1	R	2 000	
<i>Mlynář</i>	13/12/05	5 – 9 – 0	4	2	1	R	0	požádali jen o materiální
<i>Patta</i>	18/04/06	8 – 9 – 0	3	2	2	R	6 000	
		12 – 6 – 0	4	2	2	R		
<i>Pištorová</i>	26/10/04	8 – 4 – 14	4	2	1	R	1 600	
<i>Schmidtová</i>	22/07/03	10 – 3 – 0 +	2	2	1	R +	6 000	
<i>Vojáčková</i>	04/04/06	8 – 11 – 0	S+3	3	2	R	2 800	
<i>Cambal</i>	21/02/06	4 – 8 – 0 +	1	2	1	P +	4 000	
<i>Dostál J.</i>	21/02/06	5 – 5 – 0	2	2	1	P	0	nepodal návrh na přiznání SZ
<i>Jahnová</i>	19/10/04	3 – 9 – 0 +	2	?	?	P	3 000	
<i>Kubizňáková</i>	21/06/05	6 – 4 – 0	2 (×)	1	1	P +	3 000	
<i>Maršálek</i>	04/04/06	4 – 10 – 0	3	2	1	P +	0	nepodal návrh na přiznání SZ
<i>Paterová</i>	14/09/04	12 – 0 – 0 + (15 – 0 – 0 +)	1	2	1	rozvod +	9 000	
		12 – 0 – 0 + (13 – 0 – 0 +)	2 (×)	2	1	P +		
<i>Thon</i>	13/12/05	7 – 0 – 0 +	1	2	2	P	6 000	včetně újmy materiální
<i>Voleský</i>	29/06/04	8 – 5 – 0	4	2	2	P +	5 000	
<i>Zámečníkovi</i>	21/03/06	7 – 1 – 0	2 (×)	2	1	P	4 200	pro každého z obou stěžo-

								vatelů
<i>Bartl</i>	22/06/04	9-0-0 (12-0-0)	2 (×)	1	0	C	7 000	
<i>Bořánková</i>	02/01/03	7-10-0 (14-1-0)	4 (×)	2	0	C	5 000	+ 10 000 újma materiální
<i>C.S.I.</i>	21/12/04	5-2-0+	2 (×)	1	?	C	2 800	PO
<i>Dostál V.</i>	25/05/04	více řízení				C	6 000	
<i>Dušek</i>	14/02/06	7-9-0+	3	1	1	C	3 450	
<i>EKO-Energie</i>	17/05/05	6-9-0	2	2	1	C	3 000	PO
<i>Fackelmann</i>	26/10/04	3-4-0	1	1	?	C	2 200	PO
<i>Havelka</i>	02/11/04	9-9-0+	2 (×)	1	2	C	9 000	
<i>Havlíčková</i>	14/02/06	13-10-0+ (17-0-0+)	1	2	2	C	10 000	
<i>Houbal</i>	14/06/05	7-0-0	3 (×)	?	1	C+	8 000	
		7-8-0	3 (×)	?	?	C		
		6-5-0	1	?	2	C		
<i>Houřová 1</i>	15/06/04	7-8-21 (7-11-1)	4	1	2	C	2 000	
<i>Houřová 2</i>	15/06/04	6-4-13	3	1	1	C	2 500	
<i>Jirů</i>	26/10/04	5-10-0	2 (×)	1	2	C	4 000	
		7-0-0	1	1	?	C		
<i>Koktavá</i>	02/12/03	7-0-0	3	2	2	C	1 700	
<i>Konečný</i>	26/10/04	11-8-2 (15-8-2)	3 (×)	2	2	C	4 500	
<i>Kos</i>	30/11/04	8-9-3 (9-10-27)	3	2	1	C	3 500	
<i>L.C.I.</i>	07/06/05	8-0-0	3	?	?	C	2 000	PO
<i>Metzová</i>	18/04/06	13-10-0+	3	?	2	C	9 000	
<i>Pachman a Mates</i>	04/04/06	8-0-0	3	1	2	C	3 500	pro každého z obou stěžovatelů
<i>Pfleger</i>	27/07/04	4-9-0	2 (×)	1	1	C	1 000	
<i>Polach</i>	25/10/05	9-6-0	3 (×)	?	?	C	6 500	
<i>Obříství</i>	24/05/05	5-0-0	2	2	1	C	1 000	PO
<i>Skoma</i>	14/02/06	7-10-0	2 (×)	?	?	C	8 150	PO
		11-2-0	2	?	?	C		
<i>Slezák a ostatní</i>	11/10/05	13-6-0 (14-6-0)	4 (×)	?	1	C	5 000	pro každého ze tří stěžovatele
<i>Škodáková</i>	21/12/04	8-11-0 (12-5-11)	2	2	1	C	8 000	
<i>Vitásek</i>	02/11/04	10-3-0	2 (×)	1	2	C	10 000	

<i>Vrábel a Ďurica</i>	13/09/05	11 – 10 – 0	3	?	?	C	7 500	
<i>Zbořilovi</i>	18/04/06	13 – 2 – 0 +	2	?	?	C	10 000	dohromady pro oba stěžovatele
<i>Zouhar</i>	11/10/05	10 – 0 – 0 +	2	?	2	C	8 000	

Legenda:

- *délka řízení:*
 - roky – měsíce – dny
 - + = řízení stále trvá
 - (roky – měsíce – dny) = délka řízení celkem, bez ohledu na časovou pravomoc ESLP (18. března 1992)
- *stupně soudní soustavy:*
 - 1-4 (stupně obecných soudů + případně Ústavní soud)
 - S = řízení před správním orgánem
 - 0 = trestní řízení ve fázi přípravného řízení
 - × = opakované projednávání věci na některých stupních soudní soustavy
- *složitost věci*
 - 0 = banální věc
 - 1 = věc nikoli složitá
 - 2 = věc do určité míry složitá
 - 3 = věc složitá
 - ? = ESLP výslovně nehodnotil
- *chování stěžovatele*
 - 0 = stěžovateli nelze nic vytknout, spíše naopak
 - 1 = stěžovatel se na délce řízení nijak významně nepodílel
 - 2 = stěžovatel se sice částečně podílel, ale nelze tím ospravedlnit celou délku řízení
 - 3 = stěžovatel se významně podílel na průtazích v řízeních
 - ? = ESLP výslovně nehodnotil
- *povaha věci – význam pro stěžovatele*
 - T = trestní řízení
 - R = restituce
 - P = opatrovnické řízení
 - C = jiná řízení
 - + = velký význam pro stěžovatele
 - ++ = mimořádný význam pro stěžovatele
 - – = malý význam pro stěžovatele
- *přiznaná částka za morální újmu*
 - částky v eurech
- *poznámka*
 - PO = právnická osoba

ESLP dosud ve svých rozhodnutích nikdy dostatečným způsobem neodhalil způsob, jakým stanovuje výši částek v jednotlivých případech. Vzhledem k počtu „proměnných“ není prakticky ani možné nějaký takový algoritmus z jednotlivých rozhodnutí ESLP vydedukovat. Ani na vnitrostátní úrovni podle všeho neexistuje žádný podobný mechanismus, který by bylo možno použít.

Je proto třeba nějaký algoritmus vytvořit, při jeho tvorbě maximálně zohlednit relevantní judikaturu ESLP a následně se přesvědčit, že částky, které na základě takového způso-

bu výpočtu v konkrétních případech dostaneme, nejsou zjevně nepřiměřené v porovnání s částkami, které v těchto případech přiznal ESLP (viz výše uvedený přehled rozhodnutí ve vztahu k České republice).

ESLP přitom plně akceptuje, že částky přiznávané na vnitrostátní úrovni budou nižší, než částky přiznávané na základě článku 41 Úmluvy, neboť využití vnitrostátního prostředku nápravy představuje pro stěžovatele dostupnější a snadnější způsob, jak dosáhnout náhrady újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení, než jakým je nyní podání stížnosti do Štrasburku.⁷⁹ Částky přiznávané na vnitrostátní úrovni také mohou lépe odrážet životní úroveň v dané zemi.

Z judikatury (viz např. rozsudek *Apicella proti Itálii* ze dne 29. března 2006) lze dovodit, že ESLP by nepovažoval za zjevně nepřiměřené částky pohybující se zhruba na úrovni jedné poloviny částek, které sám v podobných případech přiznává.

Kancelář vládního zmocněnce, na základě svých zkušeností s rozhodovací praxí ESLP a po provedené pečlivé analýze jeho judikatury, navrhuje následující algoritmus výpočtu finančního zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou porušením práva na rozhodnutí v přiměřené lhůtě:

<i>Celková délka řízení (v letech)</i>	<i>Základní částka (Kč)</i>
2 a méně	15 000
3	30 000
4	45 000
5	60 000
6	75 000
7	90 000
8	105 000
9	120 000
10	135 000
11	150 000
12	165 000
13	180 000
14	195 000
15	210 000
za každý další rok⁸⁰	+ 15 000

⁷⁹ Není tajemstvím, že řízení před ESLP trvá zpravidla léta. Výjimkou nejsou ani případy, kdy řízení před tímto soudem trvalo delší dobu než řízení před vnitrostátními orgány, které ESLP nakonec označil za nepřiměřeně dlouhé, a porušující tak právo stěžovatele na rozhodnutí v přiměřené lhůtě ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.

⁸⁰ Délku řízení možno zaokrouhlovat na kratší časové jednotky než roky, v takovém případě by tedy bylo namíste počítat 1 250 Kč za každý měsíc řízení.

<i>Snížení</i>	<i>+ (% ze základní částky)</i>	<i>++ (% ze základní částky)</i>
věc složitá do určité míry = - 20%	... velmi = - 40%
stěžovatel se na délce řízení podílel částečně = - 20%	... významně = - 40%
věc byla projednávána na 3 stupních = - 20%	... 4 stupních = - 40%
věc měla pro stěžovatele malý význam⁸¹	až - 50%	

<i>Zvýšení</i>	<i>(% ze základní částky)</i>
věc byla banální	+ 20%
stěžovateli nelze nic vytknout, spíše naopak	+ 20%
věc byla projednávána na jednom stupni	+ 20%
věc měla pro stěžovatele velký význam	až + 50%

Prvotním krokem je stanovení tzv. základní částky, a to v závislosti na délce řízení. Od této základní částky se potom mohou odečítat nebo k ní přičítat různé položky, které odrážejí konkrétní okolnosti daného případu. Jednotlivá procentní zvýšení či snížení se mezi sebou nejprve navzájem vykompenzují a teprve poté se o výsledek této kompenzace procentně zvýší nebo sníží základní částka.

Příklad:

Řízení trvající 10 let na čtyřech stupních soudní soustavy (soud prvního stupně, odvolací soud, dovolací soud, Ústavní soud); věc nebyla složitá, stěžovatel se na délce řízení částečně podílel, měla však pro něj relativně velký význam:

- a) základní částka: **135 000 Kč**
- b) snížení: - 20 % (chování stěžovatele); - 40 % (stupně soudní soustavy)
zvýšení: + 30 % (velký význam)
kompenzace snížení a zvýšení: -20 - 40 + 30 = - 30 % (= - **40 500 Kč**)
- c) 135 000 - 40 500 = **94 500 Kč**

⁸¹ Uplatnit se může například také v případech, kdy stěžovatelem je právnická osoba.